Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 50

Juni 2019

Het dreigingsniveau in Nederland wordt vastgesteld op niveau vier ('substantieel') van vijf. Dat wil zeggen dat de kans op een aanslag in Nederland reëel is. De aanslag in Utrecht en de aanhoudingen van personen met jihadistisch-terroristische intenties zijn concrete voorbeelden van deze dreiging.

1. Algemeen dreigingsniveau

Op 18 maart 2019 vond de eerste vermoedelijk terroristisch gemotiveerde aanslag met dodelijke slachtoffers in Nederland plaats sinds de aanslag op Theo van Gogh in 2004. Het dreigingsniveau werd die dag voor korte tijd verhoogd naar niveau vijf ('kritiek') voor de provincie Utrecht, omdat veel onduidelijk was over de toedracht, de verdachte op de vlucht was en er gevreesd werd voor vervolgaanslagen. De afgelopen DTN-periode hebben verschillende arrestaties plaats-gevonden van personen, dikwijls eenlingen of kleine netwerken, die de intentie hadden een jihadistisch geïnspireerde aanslag te plegen en in sommige gevallen voorbereidingen daartoe pleegden, zowel in Nederland als in ons omringende landen.[1] De aanslag in Utrecht en de aanhoudingen van personen met jihadistisch-terroristische intenties zijn concrete voorbeelden van deze reële dreiging.

Jihadistische beweging

De jihadistische beweging in Nederland is onrustig en intern gefragmenteerd. De omvang blijft vrijwel gelijk, maar is wel groter dan de periode van vóór de strijd in Syrië. De dreiging die van individuele personen met jihadistische intenties uitgaat hoeft ook niet direct te corresponderen met de plek die zij innemen in de jihadistische beweging of hoe actief de beweging is. Een verandering in de interne dynamiek, zoals het opstaan van een nieuwe leider of nieuwe bronnen van inspiratie, kan bovendien een impuls aan de beweging geven.

Uitreizigers

Daarnaast bevinden zich in Syrië en Turkije – in opvangkampen, bij al Qa'ida gelieerde groeperingen of elders – nog 155 Nederlandse uitreizigers en ten minste 200 kinderen. ISIS-aanhangers die na het uiteenvallen van het 'kalifaat' in detentie of opvangkampen in de regio terecht zijn gekomen, blijken merendeels nog altijd overtuigd van het ISIS-gedachtegoed, waardoor er blijvend dreiging van deze uitreizigers uitgaat. De kans bestaat dat zij zich na detentie of door mogelijke ontsnapping of bevrijding wederom bij de organisatie aansluiten, dan wel terugkeren naar het thuisland. Contacten tussen uitreizigers en achterblijvers dragen bij aan verdere inbedding van het jihadistisch gedachtegoed in het Westen en leiden mogelijk tot verdere netwerkvorming van Europese jihadisten die het voormalig strijdgebied zijn ontvlucht. Transnationale netwerken kunnen daarom een dreiging in de regio maar ook tegen Europa blijven vormen.

Aanslagdreiging

Sinds oktober 2017 is er in het Westen een sterke afname van het aantal aanslagen, met name van door ISIS geïnspireerde. De aanslagen in Sri Lanka op Eerste Paasdag laten echter

[1] Onder meer in België, Frankrijk, Duitsland.

zien dat westerse belangen ook buiten Europa doelwit zijn en blijven van jihadistische terroristen. Ook de dreiging die van ISIS uitgaat is, ondanks de militaire nederlaag in Syrië, niet verdwenen. ISIS heeft nog altijd de intentie aanslagen te plegen tegen het Westen, zowel via eigen netwerken als netwerken van sympathisanten en blijft in staat om de mondiale jihadistische beweging te mobiliseren. De capaciteit om grote, aangestuurde aanslagen te coördineren in het Westen is echter al langere tijd afgenomen. Ook bij al Qa'ida is de intentie tot aanslagpleging nog steeds aanwezig, maar zij lijkt vooralsnog niet in staat tot uitvoering. De internationale jihadistische dreiging gaat echter niet enkel uit van klassieke ISIS of al Qa'ida netwerken, maar ook van individuen en losse jihadistische netwerken (van eigen bodem) met internationale connecties, al dan niet geïnspireerd door ISIS of al Qa'ida. Hiermee is de dreiging diffuus.

Rechts-extremisme

De rechts-terroristische aanslag op twee moskeeën in Nieuw-Zeeland heeft vanwege de aard, ernst en omvang een wereldwijde uitstraling en leidde tot brede afschuw en veroordeling. De aanslag zal komende jaren verschillende groepen in de rechts-extremistische scene blijven aanspreken. Ook het gevaar voor copy-cat gedrag in Europa is vergroot. In vergelijking met de ons omringende landen is de geweldsdreiging vanuit de Nederlandse rechts-extremistische scene overigens minder groot. Instabiele potentiële 'lone actors' gaan eerder tot handelen over ten tijde van maatschappelijke onrust en publiek zichtbaar geweld. In Duitsland wordt een 45-jarige man verdacht van een politieke moord met een rechts-extremistisch motief op de christen-democratische politicus Walter Lübcke. Terroristische geweldsincidenten kunnen tevens een trigger vormen voor (terroristische) gewelddadige tegen- of vergeldingsacties door jihadisten of rechts-extremisten.

2. Terroristische dreiging in en tegen Nederland

Kenmerkend voor de afgelopen periode is de opeenvolging van heftige gewelddadige gebeurtenissen en de reacties daarop. Eerst vond de rechts-terroristische aanslag in Christchurch plaats – door een eenling, gericht tegen moslims – die grote impact had op het veiligheidsgevoel van moslims in Nederland. Binnen drie dagen na Christchurch pleegde een Nederlander van Turkse komaf – opnieuw een eenling – een vermoedelijk terroristisch gemotiveerde aanslag tegen Nederlandse burgers.[2] Beide aanslagen leidden tot grote media-aandacht.

Aanslag Utrecht

Bij de aanslag van de 37-jarige Gökmen T. in een tram in Utrecht op 18 maart 2019 vielen vier doden en twee zwaargewonden. Vooralsnog is de inschatting dat de verdachte alleen handelde. Het vermoedelijke terroristische motief zou kunnen blijken uit het gebruik van geweld, het doelwit en de slachtoffers – willekeurig gekozen Nederlandse burgers. Dat wordt gesterkt door berichtgeving in de media over een religieus getint briefje dat de verdachte in zijn auto achterliet en door ooggetuigenverslagen dat de dader 'Allahu Akbar' zou hebben geroepen. Zoals het er nu naar uitziet, was Gökmen T. bekend bij de autoriteiten maar vooral als - soms gewelddadige – criminele veelpleger, mogelijk als instabiele of 'verwarde' persoon en niet als extremist. Twee weken voor de aanslag stond hij terecht in een zedenzaak uit 2017 en werd zijn voorlopige hechtenis onder voorwaarden geschorst. De broer van de verdachte wordt in verband gebracht met een Turks extremistisch of jihadistisch netwerk. Dit Turkse netwerk

[2] Het precieze motief van de verdachte maakt onderdeel uit van het strafrechtelijk onderzoek van het Openbaar Ministerie.

wordt de Kalifaatstaatgroep genoemd of de Kaplanbeweging. Vooralsnog is niet bekend of de verdachte zelf al dan niet een rol heeft gespeeld binnen deze beweging of dat hij een randfiguur was.

Terrorisme gerelateerde arrestaties en detentie

De afgelopen DTN-periode is er een aantal aanhoudingen verricht dat te maken heeft met jihadistisch terrorisme. Dergelijke arrestaties maken duidelijk dat er zich in Nederland nog steeds personen bevinden die zich mogelijk bezighouden met uit jihadisme voortkomende terroristische activiteiten. In februari 2019 werd in Overijssel een 48-jarige man aangehouden die wordt verdacht van het voorbereiden van een terroristisch misdrijf. Bij hem werd een wapen en munitie gevonden. Hij zou ook de ideologie van ISIS aanhangen en deze terroristische organisatie ondersteunen. Deze casus toont nogmaals aan dat potentiële jihadistische geweldplegers van alle leeftijden kunnen zijn. In maart 2019 werd in Breda een Nederlandse man van Somalische afkomst aangehouden die wordt verdacht van betrokkenheid bij terrorisme. Hij zou in 2017 in Somalië betrokken zijn geweest bij het aan al Qa'ida geaffilieerde al-Shabaab. Zijn berechting wacht hij in voorwaardelijke vrijheid af. In Heerlen werd eind april een 37-jarige man gearresteerd, die op zoek zou zijn naar vuurwapens en het jihadistische gedachtegoed zou aanhangen. Op 21 mei werd in het Zeeuwse Kapelle een 47-jarige Syriër met verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd aangehouden die verdacht wordt van betrokkenheid bij oorlogs- en terroristische misdaden. Hij zou commandant van een bataljon van Jabhat al-Nusra, voorheen de officiële afdeling van al Qa'ida in Syrië, zijn geweest.

Momenteel zitten enkele tientallen jihadisten gevangenisstraffen uit. Gezien de omvang van de groep en de beperkte ruimte kan de mogelijkheid tot intern differentiëren– het uit elkaar houden van verschillende soorten jihadisten (voorbeeld: lichte en zware vergrijpen, ideologisch doorgewinterde jihadisten en inhoudelijke nieuwkomers) - onder druk komen te staan. Hierdoor neemt de kans op onderlinge beïnvloeding en netwerkvorming toe. De komende jaren zal een deel van deze gedetineerden, doorgaans onder voorwaarden, vrijkomen.

Nederlands jihadistische beweging

De Nederlandse jihadistische beweging bestaat uit enkele honderden personen en heeft enkele duizenden sympathisanten. De omvang van de beweging blijft ongeveer gelijk. De beweging is een dynamisch en niet-hiërarchisch geheel van individuen en groepen. Ook vrouwen zijn onderdeel van deze beweging en zijn in veel gevallen minstens zo toegewijd aan het jihadisme als mannen. Er zijn weinig leiders of aanjagers en de beweging heeft moeite duurzame activiteiten op te zetten. De beweging kan mogelijk wel aan kracht winnen, bijvoorbeeld door het opstaan of de komst van nieuwe leiders en nieuwe bronnen van inspiratie, of als kwesties van een mobiliserende kracht –zoals het conflict in Syrië was – zich voordoen. Online en offline worden heftige discussies waargenomen in jihadistische kringen die vooral gaan over de toepassing van takfir (verkettering) en die een bredere discussie binnen de globale jihadistische beweging weerspiegelen. Door de val van het fysieke 'kalifaat' heeft ISIS mogelijk aan populariteit ingeboet onder Nederlandse sympathisanten.

Jihadistische gezinnen

In Nederland zijn naar schatting enkele honderden jihadistische (echt)paren en tientallen gezinnen waarvan één ouder het jihadistisch gedachtegoed aanhangt. Van de kinderen die voortkomen uit deze relaties kan gesteld worden dat zij waarschijnlijk opgroeien in een jihadistisch milieu. Zij hebben daardoor kans opgenomen te worden in jihadistische netwerken en

mogelijk op latere leeftijd een dreiging te vormen. Het recente verleden heeft aangetoond dat ook jihadisten in hun tienerjaren al sleutelfuncties in de beweging kunnen vervullen.

Uitreis en terugkeer

Er zijn sinds juli 2017 geen nieuwe uitreizen vanuit Nederland naar jihadistisch strijdgebied waargenomen. Per 1 juni 2019 is het aantal uitgereisde Nederlanders dat met jihadistische intenties aanwezig is in Syrië 130. Het aantal gesneuvelden bij de strijd loopt op tot 90. Met het verlies van het fysieke grondgebied van ISIS is een groot deel van de Nederlandse uitreizigers terechtgekomen in detentie en SDF-kampen. Per 1 juni 2019 gaat dat om 55 volwassenen en 90 kinderen. De discussie over hoe om te gaan met deze uitgereisde Nederlanders houdt aan. Tot op heden hebben ontwikkelingen in de kampen zoals het overlijden van twee Nederlandse kinderen echter nog niet tot heftige reacties of uitingen geleid in de Nederlands-jihadistische beweging. Wel zijn er in deze kringen inzamelingen gestart om vrouwen en kinderen mogelijk uit de kampen te laten smokkelen. ISIS-aanhangers in detentie of opvangkampen – zowel mannen als vrouwen - lijken nog altijd overtuigd van het jihadistische gedachtegoed, waardoor er blijvend dreiging van deze uitreizigers uitgaat. De kans bestaat dat zij zich na detentie of door mogelijke ontsnapping of bevrijding wederom bij de organisatie aansluiten, dan wel terugkeren naar het thuisland.

Elders in Syrië bevinden zich nog 45 volwassenen en 30 kinderen. In Turkije bevinden zich daarnaast 20 volwassenen en 30 kinderen. Bij groeperingen gelieerd aan al Qa'ida in Syrië zijn 30 volwassenen aangesloten. Zij hebben ongeveer 50 kinderen. Met name het aantal terugkeerders blijft al jaren beperkt. Per 1 juni 2019 zijn er circa 60 jihadisten naar Nederland teruggekeerd. In algemene zin moet het als lastig worden beschouwd om uit Syrië of Irak weg te komen, omdat veel uitreizigers waarschijnlijk niet over voldoende financiële middelen beschikken om bijvoorbeeld valse reispapieren en mensensmokkelaars te betalen.

Terrorismefinanciering

Verschillende stichtingen, actief binnen online salafistische gemeenschappen en op sociale mediakanalen waar het jihadisme wordt gepropageerd, initiëren stelselmatig projecten om donaties in te zamelen voor hulpbehoevenden in Nederland en in conflictgebieden in het buitenland waar jihadistische groeperingen actief zijn, als Syrië, Afghanistan en Somalië. Stichtingen als Babycare en Ibaadu-Arrahmaan geven in open bronnen geen openheid over de herkomst en de ontvangers van de ingezamelde goederen en donaties. Ook is niet duidelijk welke contacten zij onderhouden om goederen bepaalde gebieden in te krijgen. Het lijkt in ieder geval waarschijnlijk dat dit in samenwerking of met goedkeuring van de jihadistische strijdgroepen gebeurt.

In Nederland zijn enkele personen aangehouden in verband met financiering van terrorisme. Twee arrestaties, van een Utrechter en een Eindhovenaar, kwamen voort uit een eerder onderzoek naar ondergronds bankieren (hawala), waarmee duizenden euro's via tussenpersonen in Turkije strijders in Syrië konden bereiken.

3. Dreiging in en tegen het Westen

Aantal aanslagen nog steeds laag, maar intentie blijft

Al langere tijd constateert de NCTV dat er sinds eind 2017 minder aanslagen in het Westen worden gepleegd met een jihadistische achtergrond. Ook in de afgelopen DTN-periode is dit het geval: er zijn in Europa drie aanslagen met een vermoedelijk terroristisch motief gepleegd – in Utrecht, in de Franse

gevangenis te Condé-sur-Sarthe en in het Franse Lyon. Daarnaast zijn er aanslagpogingen in ons omringende landen aan het licht gekomen, in Duitsland, Frankrijk, België en Spanje. De capaciteit van ISIS om grootschalige, aangestuurde aanslagen uit te voeren is waarschijnlijk drastisch verminderd. Zowel voor ISIS als voor al Qa'ida geldt dat zij hiertoe nog wel steeds de intentie hebben. Diverse Europese inlichtingen- en veiligheids-diensten constateren echter dat de jihadistische dreiging niet alleen uitgaat van ISIS of al Qa'ida, maar ook van al dan niet door ISIS of al Qa'ida aangestuurde of geïnspireerde individuen en losse jihadistische netwerken (van eigen bodem) met internationale connecties.

Uit documenten die zijn opgedoken in Syrië komt naar voren dat er binnen ISIS plannen bestaan voor het weer in het leven roepen van een 'External Relations Office' in Europa, dat zich zou moeten bezighouden met het ondersteunen van ISIS-leden die daar al zitten, het plannen en plegen van aanslagen. De dreiging kan daarnaast ook uit ISIS-gerelateerde netwerken komen. *Operatives* kunnen via het internet familie- en vriendennetwerken van ISIS-strijders benaderen en instrueren voor het plegen van aanslagen. Overigens hoeven niet alleen de uitvoerders van aanslagen van buiten Syrië/Irak te opereren, maar kan dit ook gelden voor de planners of aanstuurders.

Uitreizigers kunnen op den duur nieuwe netwerken vormen

In februari 2019 werden in Turkije twee Nederlandse vrouwen aangehouden. Zij zouden tot ISIS behoren. De aanhouding laat zien dat het voor uitreizigers niet onmogelijk is om vanuit Syrië naar Turkije te reizen. Wanneer meer voormalige ISIS-strijders, al dan niet met vrouwen en kinderen, erin slagen zich in Turkije te vestigen zouden op termijn in Turkije nieuwe ISIS- of ISIS-gerelateerde netwerken kunnen ontstaan, die een dreiging in de regio maar ook tegen Europa kunnen vormen. Er zijn reeds signalen van groeiende aanwezigheid van ISIS-contacten in Turkije afkomstig uit Syrië. In een propagandavideo met 'kalief' al-Baghdadi eind april werd er door ISIS zelf voor het eerst melding gemaakt van een 'provincie Turkije'.

Aanslagpoging luchtvaart: luchtpost en –vracht in beeld

ISIS-aanhangers in Australië hebben in 2017 gepoogd een aanslag te plegen tegen de burgerluchtvaart door een explosief, verstopt in een vleesmolen, als handbagage aan boord van een vliegtuig te krijgen. Dit mislukte omdat de handbagage te zwaar was en niet aan boord kwam. Recente informatie uit de rechtszaak tegen de verdachten bevestigde dat het gebruikte *explosive device* eerder als luchtvracht – verstopt in een lasapparaat - succesvol naar Australië werd vervoerd. Daaruit blijkt de intentie van terroristen om lucht-vracht en lucht- en pakketpost te gebruiken als middel om de burger-luchtvaart te raken. Internationaal wordt dit nog steeds als risico onderkend.

Spanningen tussen HTS en THD

De afgelopen maanden zijn de spanningen tussen HTS[3] (Hay'at Tahrir al Sham) en THD (Tanzim Hurras al-Din) wederom hoog opgelopen. THD, de officieuze afdeling van al Qa'ida in Syrië, en andere al Qa'ida-elementen in Syrië beschuldigen HTS ervan samen te werken met Turkije.

Via een YouTube-video werd aangekondigd dat "expats", hoogstwaarschijnlijk westerse uitreizigers, rond Idlib in Noordwest-Syrië de banden met de lokale bevolking proberen aan te halen onder de noemer 'The Unity Project'. Het project zou ook juridische

[3] HTS komt voort uit Jabhat al-Nusra, voorheen de officiële afdeling van al Qa'ida in Syrië.

ondersteuning willen bieden aan de uitreizigers, bijvoorbeeld tegen aanklachten van westerse overheden of de vermeende statenloosheid van westerse minderjarigen geboren in het strijdgebied.

Impact rechts-terroristische aanslag Nieuw-Zeeland

De terroristische aanslag in twee moskeeën in Christchurch (Nieuw-Zeeland) waarbij op 15 maart tijdens het vrijdagmiddaggebed 50 personen zijn gedood door de Australische 28-jarige hoofdverdachte, heeft vanwege de aard, ernst en omvang een wereldwijde uitstraling en leidde tot brede afschuw en veroordeling. De aanslag heeft een zware impact op het veiligheidsgevoel van moslims wereldwijd, ook in Nederland. De ideologische achtergrond van de aanslagpleger sluit aan bij de eerder geconstateerde populariteit van het rechts-populisme en het rechts-extremisme in Europa en de toenemende dreiging die de laatste jaren internationaal uitgaat van rechts-terroristische kleine cellen en eenlingen. De ideologische variëteit binnen het rechts-extremisme (neo-nazisme, counter-jihad beweging, identitaire beweging) en de toenemende invloed van alt-right gekoppeld aan het ontstaan van een internationale parallelle online-wereld met een eigen beeldtaal en radicaliserend discours, kwam tot uitdrukking tijdens de aanslag in Nieuw-Zeeland van een dader die werd geïnspireerd door een breed palet aan rechts-extremistische (online) ideeën. Zijn daad zal komende jaren verschillende groepen in de rechts-extremistische scene blijven aanspreken. Ook het gevaar voor copy-cat gedrag in Europa en Nederland is vergroot. Zo werd twee dagen na Christchurch in het Britse Surrey een man aangehouden voor een steekpartij, waarbij hij teksten als “kill a Muslim” en “white supremacy” schreeuwde.

4. Internationale ontwikkelingen

ISIS-kalifaat ten einde – dreiging niet weg

Eind maart 2019 werd ISIS na meer dan zeven maanden van strijd verdreven uit de Hajin-pocket, het laatste grondgebied dat ISIS nog in Syrië controleerde. Het verlies van het fysieke ‘kalifaat’ is een belangrijk markeerpunt in de strijd tegen ISIS. Tegelijkertijd moet niet uit het oog worden verloren dat ISIS als organisatie niet is verslagen, haar gewelddadige ideologie nog steeds voortleeft en de groepering er alles aan zal doen om de strijd voort te zetten. De verschijning van ‘kalief’ Al Baghdadi, zijn eerste optreden sinds 2014, in een propagandavideo waarin de globale strijd centraal stond, was hiervan een symbolische onderstreping. ISIS is nog altijd met duizenden strijders en sympathisanten aanwezig in zowel Syrië als Irak en beschikt over aanzienlijke financiële reserves. De schattingen van deze reserves lopen uiteen tussen de 50-400 miljoen USD.

Sri Lanka

Of en op welke wijze ISIS betrokken is geweest bij de zelfmoordaanslagen die door inwoners van Sri Lanka zijn gepleegd en waarbij meer dan 250 doden vielen, is niet duidelijk. In elk geval dragen aanslagen en claim bij aan het beeld dat ISIS na de val van het ‘kalifaat´graag wil neerzetten: dat de groepering niet verslagen is, in staat is om grootschalige aanslagen te plegen en ook in landen die geen recente ervaringen met jihadistisch terrorisme hebben opgedaan westerse belangen kan treffen.

Al Qa’ida en aan al Qa’ida gelieerde groeperingen

Van al Qa’ida blijft onverminderd dreiging uitgaan. Het leiderschap van al Qa’ida moedigt het plegen van aanslagen tegen het Westen aan en doet pogingen om de commando-

structuur van het netwerk te versterken.

De toegenomen dominantie van HTS in de provincie Idlib kan voor het Syrische regime een reden zijn om alsnog een offensief te beginnen om de provincie weer onder staatsgezag te brengen. Het oplaaien van de strijd in Idlib dit jaar kan hiervan een voorbode zijn. Indien er daadwerkelijk een offensief plaatsvindt, zal dit mogelijk consequenties hebben voor de honderden westerse jihadisten die in de provincie verblijven.

5. Extremisme, radicalisering en polarisatie

Salafistische aanjagers

Begin maart lichtte de NCTV, namens de leden van de Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering, het Amsterdamse stadsbestuur in over zorgelijke signalen van de AIVD over het Cornelius Haga Lyceum. De brief van de NCTV met informatie over heimelijke intenties, dubieuze connecties en activiteiten van politiek-salafistische bestuurders en aanjagers op en rond de school, heeft maatschappelijk veel discussie opgeroepen en geleid tot een grote dynamiek met betrekking tot deze onderwijsinstelling.

De wijze waarop en de bewoordingen waarin zowel bestuurders als salafistische aanjagers het opnamen voor het CHL, toonden in wezen waar de overheid voor waarschuwt: dat het bestuur van deze school onder leiding staat van personen die geen verbinding zoeken met de samenleving maar zich hiertegen juist afkerig en onverdraagzaam blijven opstellen. Daartegenover stond dat een aantal islamitische organisaties en koepels elkaar naar aanleiding van de brief wist te vinden in een gemeenschappelijke verklaring, waarin afstand genomen werd van de gang van zaken op school en een oproep aan bestuurders werd gedaan het veld te ruimen. De behoefte aan een verbreding van het aanbod van islamitisch voortgezet onderwijs is met deze zaak door koepels en ouders wederom kenbaar gemaakt.

Vergroting tegenstellingen

Salafistische leerstellingen en ideologie kunnen leiden tot antidemocratische en anti-integratieve tendensen. De verspreiding en vooral het actief uitdragen en aanjagen van deze leerstellingen kunnen bijdragen aan polarisatie en uiteindelijk ook aan radicalisering, met name onder kinderen en jongeren. In het geschiedkundig extracurriculaire onderwijs- en vormingsaanbod van verschillende salafistische organisaties staat de glorie van moslims in hun historische oorlogen tegen christenen, joden en andere ongelovigen centraal. De parallellen die getrokken worden tussen de eerste periode van de islam, toen moslims in de minderheid waren, en de huidige minderheidspositie van moslims in het Westen, kunnen ervoor zorgen dat de tegenstellingen tussen salafisten en andersdenkenden vergroot worden. De specifieke interpretatie van historische veldslagen en de vertaling naar de hedendaagse politieke en maatschappelijke context bij extremistische predikers kan ertoe leiden dat geweld tegen andersdenkenden gelegitimeerd wordt. De conclusies die worden verbonden aan de specifieke uitleg van de leer, hebben invloed op de vormgeving van extremistische ideeën.

Rechts-extremisme en extreemrechts activisme

Door de aanslagen in Christchurch en verschillende connecties tussen de Australische rechts-terroristische dader en Europa ontstond er onder andere bij de media meer aandacht voor de aard, ernst en omvang van het rechts-extremisme in Nederland. De Nederlandse rechts-extremistische

scene dient te worden gezien zoals deze voor, maar ook na aanslagen in Christchurch wordt gekenmerkt: door fragmentatie, zwak leiderschap, persoonlijke animositeit en het ontbreken van een consistente organisatievorm. De rechts-terroristische daad van de eenling Tarrant past echter wel binnen het gevaar dat uitgaat van een gepolariseerd maatschappelijk debat op zogeheten 'lone actors'. Ook binnen de Nederlandse context hebben de AIVD en NCTV eerder gewaarschuwd voor rechts-terroristische eenlingen die online kunnen worden geactiveerd door het steeds agressiever en opruiender internationale internetdiscours waarvan onder andere alt-right zich steeds vaker bediend. Kleine rechts-extremistische groeperingen zijn vooral actief met intimiderende en radicale acties waarmee ze voor onrust zorgen binnen moslimgemeenschappen.

Links-extremisme en extreemlinks activisme

Tijdens de Provinciale Staten-verkiezingen kwam het tot enkele vernielingen en bedreigingen. Begin maart voerden activisten van het Links Anarchistisch Front (L.A.F) op verschillende plaatsen in Noord-Nederland actie tegen de in hun ogen racistische en fascistische PVV. De groep zegt 'sterke verwantschap' te voelen met het Earth Liberation Front (milieu/klimaatactivisten) en Animal Liberation Front (dierenrechten-activisten). Dat is opvallend omdat in eerdere gevallen dit type acties meestal het werk was van aanhangers van de AFA (Anti-Fascistische Actie). Er worden meer acties tegen lokale, regionale en landelijke politici aangekondigd die in de ogen van de actiegroep een 'extreemrechtse' of 'racistische' signatuur hebben.

De verkiezingsoverwinning van het Forum voor Democratie (FvD) leidde tot uiteenlopende reacties vanuit links-extremistische hoek. Tijdens een anti-racismedemonstratie in Amsterdam scandeerde een vrouwelijke actievoerder de woorden: 'Als je Thierry dood wilt schieten, zeg dan paf.' Deze uitspraak tijdens een demonstratie die plaatsvond enkele dagen na de aanzienlijke verkiezingsoverwinning van FvD, riep associaties op met de sfeer ten tijde van de moord op Pim Fortuyn in 2002. De vrouw werd veroordeeld tot 100 uur taakstraf voor opruiing en bedreiging. Hoewel het hier om een eenmansactie ging, namen AFA en enkele links-extremisten openlijk geen afstand van deze uitspraak. Dit kan een aanwijzing vormen dat een deel voorstander is van een verharding van de protestacties. Daar staat tegenover dat anderen oproepen om met een alternatief te komen en geen geweld te gebruiken of bedreigingen te uiten. Het is echter nog onduidelijk welke modus operandi links-extremisten bij acties zullen gaan gebruiken; daarvoor is de scene nog onderling te verdeeld.

Snijvlak activisme en extremisme

Windmolenparken

Het verzet tegen de komst van windmolenparken in Nederland is niet geïnspireerd of wordt niet aangejaagd door een specifieke ideologische stroming. Op veel plekken ageren burgers op lokaal niveau op activistische en democratische wijze tegen de komst van windmolenparken. Tegelijkertijd hebben de extremistische protestacties van een kleine groep anonieme actievoerders tegen de komst van windmolens in Drenthe en Groningen, waarvan het DTN49 al melding maakte, zich in de afgelopen maanden voortgezet en zelfs verhard. Twee ondernemers zijn na bedreigingen uit angst voor aanslagen op hun bedrijven en naasten gestopt met hun werkzaamheden voor windmolen-projecten en liepen tonnen tot miljoenen schade op. Het is mogelijk dat dergelijke extremistische acties, nu deze effect lijken te sorteren, worden voortgezet. Gezien de ernst van de incidenten is de politie een Team Grootschalig Onderzoek (TGO) gestart naar de dreigbrieven die door de

actievoerders zijn gestuurd. Dit heeft geleid tot meerdere aanhoudingen.

Boxtel

Een opmerkelijke en voor Nederland vooralsnog unieke actie vanwege het internationale en niet-heimelijke karakter vond in mei plaats toen ongeveer honderdvijftig actievoerders van 'Meat the Victims' een varkensstal in Boxtel overdag urenlang bezet hielden. Uiteindelijk werden zesenzeventig actievoerders aangehouden en liepen de gemoederen verder op door spontane tegenreacties van lokale boeren. Deze actie met een combinatie van activistische en extremistische elementen is anders dan diverse acties voor dierenrechten en -welzijn die afgelopen DTN-periode hebben plaatsgevonden, waarbij er hoofdzakelijk sprake was van activisme. Buitenwettelijke acties betreffen meestal insluipingen om beeldopnames van vermeende misstanden rond dierenwelzijn te maken. Dergelijke acties, die vaak bij boerenbedrijven thuis plaatsvinden, worden door de boerenfamilies als zeer bedreigend ervaren.

Eco-protest

In de afgelopen DTN-periode hebben diverse actiegroepen en individuen op legale wijze in Nederland actiegevoerd voor een beter klimaat, bijvoorbeeld via demonstraties en (online) petities. Een andere opvallende nieuwe internationale actor binnen de Nederlandse milieu-activistische scene is Extinction Rebellion. De activistische groepering roept op tot burgerlijke ongehoorzaamheid en leden zijn bereid om gearresteerd te worden bij hun acties, maar keert zich expliciet tegen geweld. Net zoals bij Meat the Victims is de modus operandi bij Extinction Rebellion gericht op het genereren van zoveel mogelijk media-aandacht door aansprekende protestacties.

Polarisatie

De ophef rond het Cornelius Haga Lyceum werd door prominente salafistische aanjagers geframed als aanval van de overheid op de islam. De overheid zou structureel anti-islammaatregelen implementeren om het minderheden onmogelijk te maken hun grondrechten uit te oefenen, aldus de aanjagers. Ook binnen de eigen moslimgemeenschappen worden personen die een weerwoord bieden, verketterd. Verscherping van tegenstellingen kan ervoor zorgen dat groepen binnen de samenleving meer van elkaar afgekeerd raken. Salafisten hanteren hetzelfde conceptueel repertoire als rechts-extremistische bewegingen als het gaat om gemeenschapsvorming op basis van een culturele identiteit, uitsluiting van de ander, afwijzing van individuele rechten, vrijheden en democratie maar ook herstel van eigen historische glorie en dromen van nieuwe oorlogen en veroveringen.

Over het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Nederland werkt met een systeem van dreigingsniveaus die aangeven hoe groot de kans is op een terroristische aanslag. De NCTV publiceert hiertoe driemaal per jaar het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN), een globale analyse van de nationale en internationale terroristische dreiging tegen Nederland. Het DTN is gebaseerd op informatie van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van de politie, open bronneninformatie, informatie van buitenlandse partners en analyses van ambassadepersoneel.

Uitgave
Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag
070 751 5050

www.nctv.nl
info@nctv.minjenv.nl
@nctv_nl

juni 2019